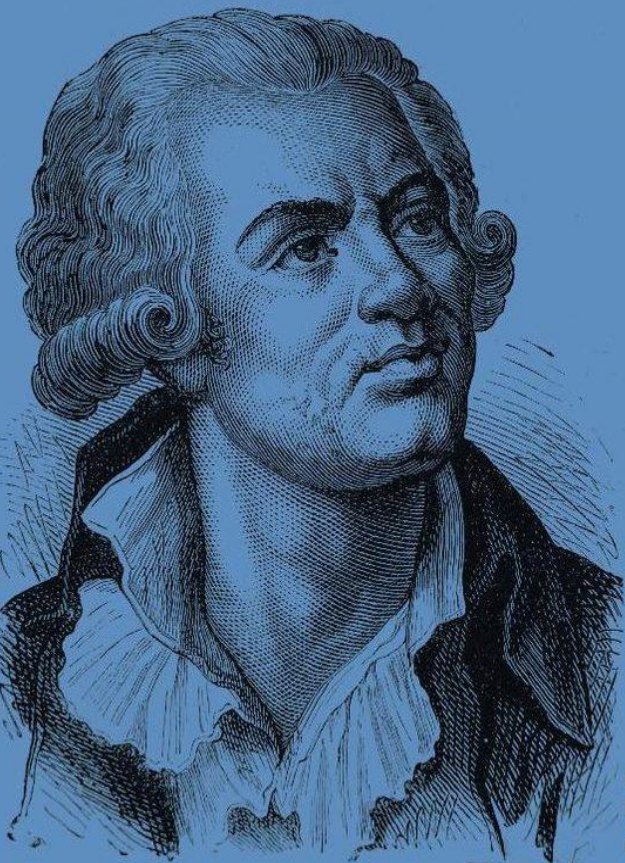

Oktav Belijar

EVOLUTA ŽAN ŽAK

DANTON

Oktav Belijar

DANTON

Romansirana biografija
Žana Žaka Dantona

Preveo
Miloš Jovičević

Beograd, 2015.

Naslov originala:
Octave Beliard
LA VIE TRAGIQUE DE DANTON

KRUNISANJE

Trg ispred Bogorodičine crkve u Remsu, oko osam časova ujutru 11. juna 1775, bio je more u kome su se talasale hiljade glava. Žive boje vojničkih uniformi unosile su vedrinu među tamniju odeću buržuja i običnog naroda.

Jedan deo sveta proveo je noć pod vedrim nebom u nadi da će se dočepati najboljih mesta. Balkoni i svi prozori dati su veoma skupo pod kiriju. Po njima su otmene žene i bogate buržujke razastrle novu odeću i povešale tepihe koji su se lelujali. Čak su i krovovi bili zaposednuti uz pomoć lestvica. Ceo ovaj prizor bio je nalik na cirkus krcat na svim galerijama i do neba ispunjen gledaocima koji su žagorili.

Srećom, vreme je bilo izvanredno, čak pretoplo.

Ispred ulaza u katedralu načinjen je u visini vrata, tj. znatno iznad zemlje, pokriven hodnik sa stubovima neogrčkog stila, što je jako odudaralo od stare i izvanredne filigranske gotike crkve. Ovaj pokriveni hodnik protezao se do nadbiskupovog dvora, gde je mladi kralj Luj XVI stigao dva dana ranije.

Očekivalo se da će uskoro, idući na krunisanje, tuda proći, jer je pre nekoliko trenutaka jedna povorka otišla po njega.

Odjednom snažno udariše zvona i zatresoše se visoke čipkaste kule, a svi im zvonici u gradu odgovoriše.

Gomila se uskomeša.

Jednog vojnika doguraše do stubova hodnika, on opsova, zatim se nasmeši. (Danas je svako dobro raspoložen.) Skoro u istom času vojnik oseti kako ga neko vuče za kraj kaputa.

— Gospodine vojniče, gospodine vojniče, hoćete li mi pokazati kralja?

Vojnik se okrenu i spazi, skoro među nogama, dečaka koji se dotle bio došunjabo gotovo puzeći.

— Ubibože, drskog li stvora — uzviknu on. — Gledaj, ako imaš oči.

— Ali... ja nikada nisam video jednog kralja. I nikada ga možda neću videti.

Dečak se podiže. Nosio je okraću haljinu svu umrljanu i prašnjavu, koja je morala biti crne boje. Kosa mu je bila razbarušena. Opšti izgled

odavao je dečaka od petnaest ili šesnaest godina, ali izbrazdanom i rošavom licu nije se mogla odrediti starost. Vojnik se trže.

— Prijatelju, prevario si se i u pogledu mesta i u pogledu dana. Tek kroz dva dana, i to iza opatije Sv. Remija, njegovo će veličanstvo do-dirivati škrofule bolesnika.

Oči dečakove sevnuse od ljutnje.

— Ja nemam škrofule. Nisam bolestan. Došao sam pešice iz Troa da vidim kako prave kralja. Mislim da na to imam pravo.

— Iz Troa! Ima 28 milja... Vidi momčine, ti zaslužuješ da gledaš do mile volje. Samo, imaš sreću što kraljica ovuda ne prolazi!

— Zašto?

— Zato što ti ne bi dozvolili da tu stojiš. Zabranjeno je boginjavima da se pojave pred kraljicom. Ako je u drugom stanju, pretpostavimo, to bi moglo škoditi prestolonasledniku.

On se grohotom nasmeja. Dečak steže pesnice.

— Polako, dete! Neću da te uvredim. Ali, učtivo govoreći... nije te samo bolest tako udesila. Tvoja rasečena usna? Taj spljošteni nos?

— Udarci roga... ja se borim s bikovima, da...

— Fiju, fiju — zazvižda čovek s divljenjem. — Gvozdene noge... pesnice — maljevi... glas kao truba... Opipaj tu, družel!

Dok su se dva sagovornika rukovala, u hodniku nastaje komešanje. Nastupala je oblasna garda, sa puškama o ramenu, u plavim uniformama izvezenim crvenim koncem; koporani, kratke pantalone i crvene čarape.

Zatim su išla dva glavna kanonika katedrale noseći pozlaćene štapove, pa šest biskupa sa mitrama na glavi i nadbiskup vojvoda od Remsa, preosvešteni De la Roš Emon, u pratnji svog pomoćnika — obojica u zlatnim biskupskim plaštovima, a za njima sveštenstvo.

Potom je nastupalo 100 Švajcaraca i oboe, bubnjevi, trube, flaute i skupštinske gajde, svirajući neku vojničku ariju koja je zaglušivala buku zvona.

Između dva glasnika, obučena u starinsko odelo i sa trubama naslonjenim na bedra, polako je išao jedan krunisani čovek, sav u amblemima francuskih kraljeva.

— Gospodine, je li ovo kralj?

— Ne, kralj oružja samo. — Zatim je nastupao glavni ceremonijal-majstor s načelnikom viteškog reda, gospodinom markizom De Dre Brezeom, koji je nosio komandantski štap.

— Oh! oh! A ovi u dugačkim togama od crnog satena oivičenim zlatnim trakama, s plavim konopcima?

— Vitezovi Svetog duha. A ovo šuštanje čipki i bele svile — paževi!

Potom prodoše pet njih u ljubičastim haljinama i plaštovima, sa krunama na glavi. Reklo bi se pet vladara. To su bili kraljevski doglavnici sa čuvarom državnog pečata u crvenim haljinama, purpurnim plaštovima i zlatnim kapama na glavi.

Između dvojice gardista jedan pogureni starac jedva je koračao hramajući, držeći nebu okrenut vrh velikog mača sa amblemom francuskih kraljeva.

— To je stari maršal De Klermon Toner, koji zauzima najviši vojni položaj. Ima 86 godina.

Zatim, jedan veliki prazan prostor i jedan mlad čovek, sam.

To je bio debeo mladić od dvadesetak godina, koji je išao klateći se, bez otmenosti. Lica dosta prostog, velikog nosa, izbačene donje usne, očiju okrenutih nadole, nalik na čoveka koji se u sebi moli bogu. Nosio je dugačku haljinu od srebrnog platna, običnog kroja i bez vezova, na nogama patike takođe od srebrnog platna, na glavi trorogi šešir od crnog velura, čiji je prevrnuti obod s leve strane bio pridržan dijamantima, a na vrhu se nalazile kita belog perja i crna perjanica.

— To je on — prošaputa redov, i udarom nadlanice obori šešir svog mladog druga.

Prizor tek što se završio, a hodnik se poče puniti mnoštvom ličnosti predstavljajući masu koja je sijala u zlatu, srebru, čipkama, veluru i svili, pretežno beloj, crvenoj i ljubičastoj. Tu su bili upravnik kraljevske ergele, kancelar, maršal dvora, upravnik dvorskih odaja, predvodnik skupštinske vlastele, vrhovni upravnik kraljevske garderobe. Pokazivali su ih u prolazu, ali mladić nije više slušao, nije više gledao. Njegov glas se začu tek pošto je poslednji telohranitelj prošao.

— Kralj je čovek kao svi ostali — reče on zamišljeno. — Ovaj čak i nije lep.

— Sto ti gromova, prijatelju — uzviknu vojnik — ja smatram da je lep. Uostalom, kralj je uvek lep. Znaš, neću da te naljutim, ali možda nemaš prava da budeš tako strog.

— Čovek može i da ne bude lep, a da ima karakter — reče on oštro. — Kralj nema karakter. To mekušavo lice ne kazuje ništa. Obucite ga u običnog piljara, šta će ga onda razlikovati od ostalih?

Vojnik mu, preneražen, stavi ruku na usta.

— Ćuti, nesrećniče!

Jedan deo sveta se razišao. Prazni prostori razdvajali su grupe ljudi na trgu. Svečanost se nastavljala u crkvi. To će trajati najmanje do podne. Kakva nesreća što se čovek nije rodio kao veliki vlastelin pa da ima prava da vidi šta se unutra događa!

— Gospodine, zar ne smatrate da je nepravedno i uvredljivo što postoje velika vlastela i obični ljudi kao vi i ja?

Vojnik se zapanji, ali nemaše vremena da odgovori. Zvona počеше ponovo da zvone, gomila je nadolazila. Pod svodom glavnih vrata katedrale, sa štapom u ruci, čekao je nadbiskup sa svim svojim sveštenstvom, dok je s druge strane trga nailazila povorka.

Povorku su predvodili dobošari za kojima su išle francuska i švajcarska garda u svečanim uniformama. Zatim jedan vratar, jedan opštinski predstavnik vlasti, opštinski predstavnici, svi manastirski kaćuđeri, a za njima jedan ceremonijalmajstor na konju. Plemstvo u crnom i belom satenu, sa ukrašenim krstom i lentom od belog velura, na konjima, okružavalo je baldahin pod kojim je jedan crkveni velikodostojnik jahao belu kobilu i nosio ćivot sa svetim moštima.

Masa je padala na kolena.

— Sveta ampula! Ona dolazi iz opatije Svetog Remija. Ova vlastela su taoci Svete ampule i njenih barona.

Mnogobrojna policija s bubnjevim a i grančicom hrastovog lišća na šeširu zatvarala je povorku. Pratlja ćivota, koju nadbiskup blagoslovi, uđe u katedralu.

— Kako se zoveš, mali moj prijatelju, ti koji izgleda da imaš tako strašne ideje — upita vojnik.

— Źorž Danton. Ućenik sam na liceju u Troa. Profesor nam je dao pismeni zadatak iz francuskog jezika o krunisanju. Pošto sam hteo to

da vidim, pobjegao sam kroz prozor iz liceja. Pešačio sam četiri dana, jeo čorbu kod seljaka i spavao na slami.

— Vas će kazniti, gospodine učenice.

— To neće biti prvi put. Znete li kakav su mi nadimak dali na liceju?

Antiupravnik.

— A šta misliš da budeš s takvom naravi?

— Jedan moj stric, koji je sveštenik u Barbereu, hteo bi da se zapo-
pim. Ja bih više voleo da budem advokat. U svakom slučaju, hoću da
budem neko. Možda ću jednoga dana doći i do kralja, postati mini-
star... Mi smo ovde u Kolberovom gradu, a on je bio sin trgovca
tkaninama.

Vojnik se nasmeja ironično.

— Možda ću jednog dana biti general — reče on tada i okrenu mu
pete.

*

Mali Danton je uporno čekao na trgu. Iako baldisao od umora, hteo
je da ponovo vidi kralja. Posle dugih časova vrata katedrale se širom
otvoriše i svet pokulja unutra. Danton uđe s gomilom. Svodovi su kao
grmljavina ponavljali poklič: *Živeo kralj!*

Potpuno zasenjen, Danton u prvi mah primeti samo uskomešanu
masu, pucketanje sveća, obojene zrake koji su padali sa raznobojnih
crkvenih prozora; i vrlo daleko, prema oltaru, šuštanje raskošnih tka-
nina, nakit i nakićene žene, vlastelu, isto tako nakićenu kao i žene.
Pušteni golubovi izbezumljeno su lepršali ispod svodova. Čule su se
trube.

Zatim primeti na amvonu čoveka kako sedi na prestolu kao neki
idol. Bio je ogrnut velikim ljubičastim plaštom od velura, izvezenim
ambblemom francuskih kraljeva. Na glavi je imao zatvorenu krunu,
koja se blistala od dragog kamenja, a o vratu tešku, od zlata ukrašenu
ogrlicu. U jednoj ruci držao je skiptar, u drugoj Pravdu. Novac koji je
daždio na masu izgledalo je kao da pada iz oblaka od tamjana. U daljini
top je pucao.

— Lepo je kao priča iz bajke — promrmlja on, jer je ipak ovaj ne-
pokoreni bio dete.

KAFANA „PARNAS”

U poslednjoj trećini XVIII veka, na desnoj obali Sene, nekoliko koraka od pariske Palate pravde, na uglu Keja de l'Ekol, nalazila se jedna pristojna krčma koja se u radno vreme, dok su trajala suđenja, nije praznila. Kafana je imala svoje uobičajene goste, sve parničare koji su se vrzmali oko ove ustanove, naslednice starog režima, te velike sile u državi koja je imala pravo da opomene kralja.

Tu su se, između dva spora, viđali službenici sudske arhive i pisari javnog tužioca, čiji je razgovor obilovao sudskim terminima; zatim mračni, manje-više izgladneli advokati u stalnom iščekivanju slave, koji su na trgu vrbovali zbnjenu sirotinju što se parničila i poveravala im svoje sporove uz bokal vina.

Kafana „Parnas” — glasio je natpis sa pozlaćenim slovima. Ovo ime nije toliko predstavljalo besmislicu, kako bi se to moglo u prvi mah pomisliti: činovnici sudske struke bili su školovani ljudi koji su isto tako dobro govorili latinski kao i popovi. U arhivskoj prašini oduvek su se radali ljubazni pesnici; i ova sredina je primila intelektualni pečat jednog veka filozofa i ljudi od ukusa. Tu su se citirale fraze Žana Žaka i stihovi Florijana. Tu su se pevušile opere koje su bile u modi. Bilo je duha (tada ga je svuda bilo) i intelektualne snage, koje jedno istrošeno društvo nije upošljavalo.

Vlasnik kafane bio je jedan mali čovek, obučen sav u sivo, sa okruglom perikom, čiji je rep svezan vrpcom bio zavrnut na zatiljku. Imao je poveći trbuh dobrostojećeg buržuja i zvao se Fransoa Šarpentje. To nije bio običan krčmar. Vešto je poslovaio i, u doba kad je novac mnogo značio, od svoje ušteđevine kupio je zvanje poreskog kontrolora koje mu je donosilo prihod od blizu 3000 livri i još ga učinilo uglednim građaninom. Nedeljom, kad sudovi nisu radili, zatvarao bi radnju i odlazio sa svojom porodicom, kao kakav posednik, na lepo malo imanje koje je imao u Fonteneu.

Gospođa Šarpentje, koja je sedela za blagajnom, nije imala čuvenu lepotu crnomanjaste gospođe Prokop, koja je kafani na suprotnoj, levoj obali, koju su posećivali duhoviti ljudi, dala trajno obeležje i ime. Ali je bila ljubazna, nasmejana i pametna žena. A pošto je s vremena na vreme bila zauzeta na pijaci ili u kuhinji, prepuštala bi mesto svojoj

kćeri Gabrijeli. Tada bi dvorana zablistala. Razgovor gostiju hotimično slobodniji uzimao bi drugi ton. Manje se psovalo. Mladi advokati nadmetali su se u govorništvu i šepurili kao paunovi.

Gabrijela je, uprkos malo povećeg nosa, bila lepa, izvanrednog tena, crnih vragolastih i nežnih očiju, svežih usana i lepih zuba, mladog, zdravog tela koje je obećavalo uživanja. Pored toga, bila je savršeno bezazlena i najbolja parohijanka crkve Sen Žermen l'Okseroa, njen redovni ali ne i zadrta posetilac. Bila je dobra prilika koja se sigurno neće udati za siromaha: otac i majka, uostalom, u dodiru sa ljudima od zakona, sanjali su da je udaju za pravnika, bogatog ili bar od velike budućnosti.

Svakog dana skoro u isto vreme staklena vrata krčme naglo bi se otvarala, a tako isto i zatvarala. Od treska bi zaigrale čaše i poređane domine na stolovima, a jedan snažan, veseo glas rekao bi: „Gospodo, srdačno vas pozdravljam.” Tada bi razgovor za trenutak prestao i prsti zastali na pločicama od slonove kosti. Novajlija, visok i snažan momak, strahovito ružan, jakih zuba, stezao bi ruke kao da će ih smrviti. „Dobar dan, Dantone!” — odgovarali bi ostali.

I kao slučajno, uvek je bila Gabrijela tu da ga posluži šoljicom crne kafe.

Danton je posećivao i Kafanu „Parnas” od 1780. Te godine je — a tada je imao 21 godinu — došao iz svoje Šampanje i pomoću veza postao pisar kod advokata Vinoa, punomoćnika u Skupštini, koji je stanovao u Ulici Sen Luj. Kao pisar bio je malo na svoju ruku, nemaran, sa rukopisom koji je podsećao na svračije noge i tako kvario spise svog poslodavca, iako je glavna odlika jednog pisara bila da ima, kao što se govorilo, „lepu ruku” za prepisivanje akata. Taj nedostatak mu je doneo to da su najradije njega upotrebljavali za vezu između advokatske kancelarije i suda, što mu je odgovaralo, jer je voleo svetinu, galamu, lepe advokatske odbrane i partije domina u kafani, gde je imao svoju tablu za beleženje dugova koje je isplaćivao na kraju meseca. U međuvremenu pripremao se da završi prava i ubrzo ih je i završio, pošto je izabrao da polaže ispit u Remsu, gde su profesori bili naročito blagi.

Uostalom, advokat Vino, koji ga je procenio sa dosta pronicljivosti, verovao je da će sa malo sreće ovaj leporečivi đida¹, koji je uvek izgle-

¹ Obešenjak koji izaziva divljenje ali i prekor; junak, živahan mladić.

dao kao da ništa ne radi, ali koji je sve shvatao i bio samouveren, uspeti u sporovima. Posredi je bilo to prokleta lice... ali je čak i ono moglo biti prednost. Ono što je bitno za uspeh jeste: ostaviti utisak. Danton će svojom njuškom, svojim jakim, zvonkim glasom izazivati strah. A zatim njegove ljutnje, od kojih je svako strepeo, nisu bile nimalo neuracunljive; vrlo dobro ih je usmeravao, umešnošću seljaka koji tačno zna šta hoće, a koji je u suštini vedar i iskren veseljak.

Danton je kod žena imao mnogo uspeha. Očaravao ih je. Bio je skoro nezajažljiv u tom pogledu i rado se hvalio prijateljima svojim uspesima. Zapovedao je, i ta silna snaga izazivala je pokornost. „Meni su žene potrebne”, govorio je grubo.

To je bila stvar temperamenta, a ne srca. Mladić je vrlo dobro razlikovao jedno od drugoga. I kad su njegove oči susretale svež osmeh i čedni pogled Gabrijele Šarpentje, ovaj veliki osvajač postajao je skoro sramežljiv. Sanjao je o savršenom braku u kome će, prema buržoaskom idealu, i čula i srce, sve zajedno, biti zadovoljni.

U Kafani „Parnas” Danton je osećao da je omiljen; govorio je glasno, osvajao slušaoce. Veseljak za uobičajene goste, predmet većitog čuđenja za dobričinu Šarpentjea, koji ga je slušao kako citira zbrdaždola Vergilija, Monteskeja, Rablea i Didroa i raspravlja o svemu sa sigurnošću i zdravim razumom, i koji je posredovao samo onda kad je trebalo da ga opomene na opreznost u pitanjima vere ili politike, znajući iz iskustva da rasprave o sličnim predmetima idu uvek dalje nego što to pristojnost nalaže. Šarpentjeovi su bili ljudi poretka, poštovaoci kraljevske vlasti, sveštenstva, plemstva, sudstva, bogatstva, svega što je bilo žestoko napadano i uzdrmano u vreme kad je, kao nikada dotle, bilo mnogo privrednika koji su ugrožavali privredu i reformista koji su ugrožavali državu.

Danton je udešavao da se nađe u kafani i „češlja karte” i igra pasijans onda kad ne bi bilo gostiju i kad je imao priliku da nađe Gabrijelu samu za blagajnom. Nisu govorili o ljubavi, ali bi mladić nežnijim glasom pričao uspomene o svojoj majci, braći, sestrama i svom detinjstvu. Opisivao bi kuću, polja, livade i pokazivao da se razume u seoske stvari. Celu generaciju bio je prožeo Ruso osećanjem divljenja prema dražima prirode, a bila je u modi i sentimentalnost na način prikazan na Grezovim slikama *Srećna porodica* i *Seoska verenica*. Na javi je sa-

njao o lepo uređenim vrtovima sa malim jezerom, o sunčanom satu, časovniku od cveća, ili pravio ambiciozne planove. Bio je napustio Vinoovu kancelariju i već izvesno vreme stanovao kao advokat u Ulici de Movez parol. Parničari su slabo dolazili, ali je bar imao čime da oproma sreću. Isticao je da voli decu, da je za porodični život.

Sve je to govorio olako rečima lišenim svakog značenja i namere. Ali ovakvo držanje nije moglo prevariti devojkicu. Gabrijela, veoma poštena a inteligentna i pronicljiva, osećala je da je voljena, i to joj je godilo. Bila je dočula za njegove mnogobrojne ljubavne avanture, ali joj je nešto govorilo da ne treba od toga da strahuje. Nalazila je da je nežan, divan i tako učen!

U mnogim sitnim znacima, srdačnoj familijarnosti, pažnji koju je samo prema njemu pokazivala, blagonaklonosti prema njegovim sa-njarenjima koja je glasno ispoljavao, Danton je nalazio ohrabrenje. Zatim, što je bilo najubedljivije, uredna Gabrijela opominjala ga je često zbog njegove razdrljenosti i nemarnog odevanja.

Jednog dana on se pojavi sa novim trorogim šeširom, dobro napu-derisanom i lepo doteranom kosom, besprekornom čipkanom krava-tom, belim, vezenim prslukom i frakom od velura. Ona je bila veoma uzbuđena i dugo mu je prepustila ruku. Ništa jedno drugom nisu rekli, ali pristanak je bio tu.

To se dogodilo januara 1787. godine, po hladnoj, suvoj i vetrovitoj zimi. Trebalo je još samo dobiti pristanak oca i majke. Danton je na-pisao u Arsis vatreno pismo. Odmah posle toga, jer je sve moralo da bude urađeno u propisnom obliku, diližansom je stigao u Pariz go-spodin Žan Rekorden, drugi muž Dantonove majke, koji je od 1762. podizao siročad s očinskom ljubavlju.

— Gospodine — reče on svečano Šarpenjtju — poznajete li mog pastorka Žorža Žaka Dantona? Izgleda li vam kao pošten čovek?

— Svakako, gospodine — odgovori ovaj. — On je jedan od naših prijatelja. Nemirna priroda, kratko rečeno, malo suviše smeo. Mladost dosta burna. Ali, izvanredan duh i plemenit čovek. Budućnost današnje omladine je vrlo neizvesna; međutim, sa dobrim vladanjem, dobrom zaštitom i malo novca, taj bi daleko doterao.

— Žorž sada nema bogzna šta, ali nije bez ičega. Njegov deo zemlje i kuće u Arsisu, što treba da nasledi od svog pokojnog oca, vrede oko

12.000 livri. Nameravamo da za njega kupimo kancelariju g. Ueta de Pezija, advokata u Kraljevskom savetu.

— Zaista? — reče Šarpentje začuđeno i s divljenjem. — To bi bio važan položaj, a povrh časti još i unosan. Advokat u Kraljevskom savetu, to zvuči lepo, miriše na plemića. Tu se dolazi do velikih sporova, do njegovog veličanstva... Nemojte se naći uvređeni, ali da ne nišanite malo previsoko? Takve se kancelarije skupo plaćaju. Vi ste, znači, bogati!

— Reč je o 78.000 livri. Ja ih, svakako, nemam. Ali, zar je do njih nemoguće doći? Naša porodica je mnogobrojna i poštena; svi njeni članovi jemčiće, a prijatelji će pozajmiti.

G. Šarpentje zastade.

— Šta hoćete time da kažete, gospodine — zapita on kao neko ko jasno naslućuje šta će mu se reći.

— Jedan uslov se postavlja za ustupanje advokatske kancelarije. Trebalo bi da Žorž bude oženjen. Elem, on je, bar kako mi je rekao, veoma zaljubljen u jednu devojku punu draži iz porodice dostojne visokog poštovanja... Gospodine, čast mi je da zaprosim za njega ruku vaše kćeri.

— Gospodine — reče učtivo krčmar — vaš predlog mi čini čast, a kao dokaz molim vas da mi ostavite malo vremena da o tome razmislim i posavetujem se sa zainteresovanom.

Rastaše se kao dobri prijatelji i Rekorden ode u Ulicu de Movez parol kod nestrpljivog Dantona da sačeka odgovor. Bio je to poslovan čovek isto kao i Šarpentje i naviknut da smatra da nijedan sporazum ne može proći bez razmatranja i garancija. Ženidba je posao pun rizika.

Što se tiče Šarpentjea, njemu je bilo poznato da devojka gaji simpatije prema advokatu. Da li je ta simpatija išla do ljubavi? Ima glava na koje se navikne, ali koje je teško zamisliti na bračnom jastuku. Pitanje novca mnogo ga je kopkalo. Hteo je da Gabrijelu uda bogato.

Krenu u sobu svoje kćeri u početku brzo, zatim zaustavljajući se na svakoj stepenici. Čas bi mu se čelo naboralo — Danton ga je mnogo zabrinjavao, dobar mladić ali nesređen, bezbrižan, zadužen, bez mušterija, čas bi polako podizao glavu, prelazio prstom između kragne i vrata i učio se da izgovara: „Moj zet, advokat u Kraljevskom savetu”.

U Gabrijelinom prisustvu nakašlja se da pročisti grlo.

— Kćeri — progovori on — prose te. Da li bi ti bilo milo da se zoveš gospođa Danton?

Nije bilo odgovora. Gabrijela se sva uzbuđena sruči u fotelju. Tresla se od jakog ridanja. Otac joj nežno priđe i ne shvatajući reče:

— Vrlo je ružan, zar ne, ćerkice?

— Oh, tata!... Za mene je lep!

DANTON SE ŽENI

U prisustvu notara Dofoa 9. juna 1787. potpisan je ugovor između: „Žorža Žaka Dantona, advokata u Kraljevskom savetu, sa stanom u Parizu, Tikseranderi ulica, parohija Sen Žan an Grev, sina preminulog Žaka Dantona, buržuja iz Arsisa na Obu, i gospođe Žane Madlene Kami, njegove udove, sada supruge gospodina Žana Rekordena, trgovca u pomenutom Arsisu na Obu, sa stanom kod već pomenutog svog sina, ovde prisutnog.

I gospodina Fransoa Žermena Šarpentjea, kontrolora poreza, i gospođe Anželike Oktavije Soldini, njegove supruge, sa stanom u Parizu, Kej de l'Ekol, parohija Sen Žermen l'Okseroa, koji ugovaraju u ime svoje i za gospođicu Antoanetu Gabrijelu Šarpentje, svoju ćerku, pu-noletnu, sa stanom kod njih.”

Budući supružnici imali su 28 i 25 godina. Venčani su po sistemu zajednice dobara, i bili bogati jedino u ljubavi. Danton je takoreći imao samo kancelariju, čiji je uspeh zavisio od njegovog rada i umešnosti — koju je imao — i od svakodnevne prilježnosti na poslu, što ga je moralo stati mnogo napora. Njegova žena raspolagala je devojačkom ušteđevinom od 2000 livri i mirazom od 18.000, kome je trebalo oduzeti 15.000 što su ih supruzi Šarpentje bili pozajmili za kupovinu advokatske kancelarije, čiji je ostatak bio pokriven zajmom kod rođaka iz Arsisa. Uzevši sve u obzir, mladi bračni par raspolagao je samo sa 5000 livri gotovog novca. U iščekivanju boljeg, gospodin Šarpentje im je ponudio svoj sto, jedan kutak u svojoj kući u Parizu, utočište za crne dane u svojoj kući u Fonteneu i nekoliko zlatnika na kraju meseca.

Venčanje je obavljeno u crkvi Sen Žermen l'Okseroa 14. juna. Držeći podruku svoju prekrasnu Gabrijelu, Danton je, odeven u frak sa pantalonama od crnog satena i prslukom od tkanine protkane svilom s plavim i belim prugama, izgledao ozaren. U masi koja se u crkvi gurala zapažene su mnoge ugledne ličnosti, naročito iz sudskog staleža: bivši poslodavac mladoženje, advokat Žan Batist Nikola Vino, i njegova žena; advokat Luj Fransoa Dipra, vlastelin od Kastijona, kraljev savetnik i notar u Aženu; advokat Žan Batist Regle, prvi poverenik u Kontroli za sporna pitanja u opštem porezu; Vilhelm Gruso, advokat u

Skupštini; Adam Visle, bankar; Luj Anri Vilhelm Belgard, poverenik finansija; Fransoa Peti, plemić, bivši vojni kontrolor pri puku francuske garde, i njegova supruga; gospodin i gospođa De la Aršed; advokat Dofo i advokat Levil, notari u Šatleu, i mnogi drugi.

Ceo kvart se interesovao za ovu svadbu čestitih ljudi. Mangupčići su lepili nos na prozore Kafane „Parnas” i gledali zvanice kako ručaju. Šarpentje je smatrao potrebnim da svadba bude raskošna i da se o tome dugo govori. Trgovac koji udaje kćer mora da učini čast svojoj struci. Trošak će se kasnije nadoknaditi povećanjem broja mušterija. A u to vreme Francuzi su znali da jedu i da tako pokazuju ugled buržujске kuhinje. Mlada je dobila četiri čorbe, četiri predjela, dva pečenja, dva međujela, kompote i tanjire lepog voća — kao kod kralja. Iz podruma su donete prašnjave boce burgonskog vina, koje su pamtile stare dane Luja XIV. Danton je jeo za četvoricu, pio za šestoricu, ispunjavao dvoranu gromkim smehom i svoju čašu krišom menjao za čašu u kojoj je Gabrijela, sveža, tiha, sva srećna, umočila svoje usne.

Kad su otvorili šampanj, čiča Šarpentje se diže i posle malog prigodnog govora mladoženji u čast koji izazva suze obema majkama, diže čašu u zdravlje kraljevo, tog tako dobrog, tako humanog i tako očinskog kralja koji u ovom času ima toliko briga. Svi ustadoše, a žene počеше da se pobožno krste. Pretila je opasnost da razgovor skrene na politiku. Svi ovi ljudi, uključujući Dantona, bili su istomišljenici. Žalili su zbog zloupotreba režima, ne optužujući za to monarhiju. Predviđala se teška zima, život je bio skup, beda velika. Narod je teško podnosio na svojim leđima povlašćene klase. Plemići su bili oslobođeni poreza, pošteđeni nameta, posrednog poreza, solarine. Poreznici su cedili buržuje i sitne građane. Uvek su isti plaćali i De Kalon se uzalud upinjao da napuni praznu riznicu. Šta se moglo očekivati od ministarstva Lomeni de Brijena, člana visokog klera, koji je grabio sve za sebe, dok su skromni sveštenici živeli kao seljaci? Istina, kralj je pokazao volju da se posavetuje sa Skupštinom prvaka.

Danton se zagreja. Sve su to samo priče i izgovaranja. Reč imaju narod i njegova Skupština triju staleža, koja nije zasedala već 175 godina. Jedino bi ona mogla da dâ kralju stvarnu podršku, da dođe glave finansijskoj anarhiji, da uhvati za gušu špekulante i da Francuskoj dâ ustav.

Ustav... on ponovi nekoliko puta ovu neodređenu reč, koja je već više meseci bila u modi, ali shvatana u organizacionom smislu, u smislu uređivanja državnih poslova, a ne u smislu ograničenja kraljevske vlasti.

Zanesen svojom rečitošću, Danton poče da grdi. Gabrijela mu do-dirnu ruku. On se nasmeši i učuta. Da bi se promenila atmosfera, zamoliše gospođe da pevaju. Mama Rekorden znala je pastoralnu ariju iz *Estele i Nemorena* prema lepim stihovima De Florijana; gospođa Kino, čije je devojачko ime bilo An Rozali Malivoar, nećkala se, ali i najzad otpievala „Osetljiva žena, čuješ li cvrkutanje”.

Posle izvesnog vremena skoro niko više nije slušao. Počeše da štijuju violine koje se odnekud pojavise. Skloniše stolove i Danton uze ruku svoje žene i poče da pleše gavotu².

U toku plesa ne primetiš da je Danton odneo mladu...

Dvoje mladih, zbog uštede, proveli su medeni mesec kod tasta i tašte. Dva dana posle ženidbe Danton je primio kraljevsku povelju koja je potvrđivala njegovo zvanje i on je na latinskom održao uobičajeni pristupni govor. Zapaženo je da je tom prilikom poželeo svetštenstvu i vlasteli da svojevoljno učine ustupke i otklone buru koja je lebdela nad Francuskom, dodajući: „Teško onima koji prouzrokuju revolucije, teško onima koji ih stvaraju.”

Otada se potpisivao D'Anton, prisvojivši proizvoljno „de” kao znak plemstva, možda ne toliko iz taštine — iako nije bio nimalo skroman — koliko zbog predrasuda sveta u kome je bio pozvan da živi. Ova mala, nasilna prisvajanja bila su po tadašnjem ukusu, kad se nije ispitivalo poreklo imena i kad su kićenja ove vrste, ne obmanjujući nikog, kao znak otmenosti privlačila mušterije.

Imao je dobru volju da radi da bi se oslobodio zavisnosti od Šarpentjea. Njegova žena uticala je na njega blagotvorno. To je bila sitnoburžujka, mirna, oprezna, hrabra, vrlo čestita, koja je svog muža, prepunog snage i života, držala srcem i čulima. Danton je imao mušterija, i to dosta. Dana 28. jula 1787. uložio je žalbu o pitanju sudske nadležnosti za Šarla Luja Fransoa de Pol Barentena, prvog predsednika Suda za posredan porez; 30. septembra žalbu za zaštitu vlastelinstva Pjera

²Starinski veseli ples sa raznim figurama; muzička pratnja za taj ples u 4/4 takta.

Pola Fransoa, markiza De Kler de la Deveza, pešadijskog kapetana, i viteza De Sen Luja; 3. novembra sličnu žalbu u korist četiri brata De Langlad de la Sela de Mongro. Počeo je da vraća pozajmljeni novac i da ostavlja na stranu. Već od početka revolucije, i još mnogo pre svake političke uloge, bio je odužio dugove i relativno dobro živio.

Uspeo je da brzo ostvari svoj prvi san: da se okući. Nastanio se na levoj obali Sene u Ulici Kur de komers broj 1, u kući koju nije napuštao i koja se nalazila na mestu gde je sada Dantonov spomenik na Bulevaru Sen Žermen. Ovaj kvart, bogat uspomenama, takoreći je nestao. Istina, Kur de komers (Trgovinski sud), dirljivi kutak starog Pariza, većim delom još uvek postoji neupadljiv, iza širokih modernih ulica. U spletu uličica, čoškova, zasvođenih prolaza koji presecaju ugao ulica Ansijen komedi i Sent Andre de Ar, može se videti onakav kakav je bio u doba revolucije. Niske, nepravilne i nepoređane fasade, svodovi, kamene stepenice tamo-amo i zelenilo. Dućani, tako stari, tako zastareli da samo odgovaraju prodavcima starog nakita i starina, prijateljima mračnih kutaka, jer ljubitelji starih stvari radije kupuju u takvoj sredini, uobražavajući da su istraživači. Mnogi fantomi iz prošlosti posećuju tu kaldrmu gde deca igraju školice ne plašeći se kola.

Ali probijanje bulevara učinilo je da se ono što je najpre trebalo sačuvati ne da prepoznati. Trgovinski sud, koji se graničio sa Ulicom kordeljevaca, počinjao je ispod samog svoda Dantonove kuće. Tribunova trpezarija, veliko stepenište i nekoliko sporednih prostorija gledali su na sud. Ostale prostorije, spavaća soba, mali salon, prostrani radni kabinet, gde je govornik, koji nikad nije pisao, bar pripremao svoje govore — gledali su na Ulicu kordeljevaca, revolucionarno žarište koje je čak i svoje ime izgubilo, a ono što je od njega ostalo to je danas Ulica Ekol de medesin. Ona je počinjala od onog dela Arpove ulice koji je Bulevar Sen Mišel progutao i izlazila na ulicu koja se sada zove L'Ansijen komedi na uspomenu na stari Teatr franse, današnji Odeon.

Sa prozora Dantonovog kabineta video se veliki manastir bratstva Sen Fransoa, ili kordeljevaca, gde je zasedao čuveni klub, koji je revolucija zatekla skoro opustelog i bez kaluđera. Ulaz se nalazio preko puta stubova Medicinskog fakulteta, koji je tada smatran „drugom građevinom prestonice po lepoti” i koji je ostao nepromenjen. Manastir u kome je nekad grmelo toliko strahovitih glasova, njegova crkva

i tremovi ustupili su mesto Praktičnoj medicinskoj školi. Tu se sada studenti vežbaju na leševima. Jedini deo koji je sačuvan jeste trpezarija kaluđera pretvorena u Dipitrenov muzej, jezivu zbirku anatomskih delova.

Potkraj starog režima Ulica kordeljevaca bila je vrlo živa. Živa i sva raspevana zvucima zvona manastirske crkve, gde je Danton, bezbožnik, ali dobar muž, vodio na liturgiju, ne ulazeći unutra, pobožnu Gabrijelu. Tu se živelo napolju; improvizovani govornici uzimali bi reč sa ivičnjaka. Mnogi sitni, putujući trgovci ispunjavali su je refrenima, uzvicima, larmom i praporcima. Tamo su domaćice, sa korpom u ruci, ćeretale idući na pijacu. Svi stanovnici ove uske ulice poznavali su se. Nasmejana gospođa D'Anton ubrzo je postala dobro poznata i kad bi kupila dobru živinu svako je znao da ima nekog gosta na večeri. Gospodin D'Anton, advokat, bio je važna ličnost. Prvo, zato što je dolazio u dodir sa uglednim ljudima i vodio sporove u Versaju, zatim, i naročito zbog toga, što je bio široke ruke, što je sa svim susedima razgovarao dok se njegov baršunasti glas daleko čuo. Smejao se grohotom kao čovek kome sve uspeva i koji ima lepu ženu. Čak mu je i ružnoća stvarala popularnost. Prost svet voli sve što je izrazito. Pitali su ga o političkim novostima. Tada je plahovito govorio, dajući pravo nezadovoljnima, najavljujući reforme i prevrate, sa utešnim optimizmom nekoga ko zna da će, šta god se dogodilo, parničenje uvek biti u dobitku.

U toj stešnjenj sredini malog grada u velikom, njegova reč bila je merodavna. Oko njega tiskali su se prijatelji: ljudi koji nisu bili ništa, ali koji su hteli da postanu nešto. Jedan sićušan čovek, žut u licu, nadrilekar, pomalo hirurg, koji je zauzimaao nezatno mesto u konjušnici grofa D'Artoa, dolazio je katkad na večeru. To je bio filozof koji je strasno proučavao humanistička gledišta. Zvao se Mara. Na kraju obe da Gabrijela bi na klaviru pratila izvesnog Fabra d'Eglantina, koji je pevao *Kiša pada, pastirko!* A D'Anton je, nimalo gord, išao poneki put čak do Ulice Vjej bušeri da odigra partiju domina sa galamdžijom uvek krvavih ruku od posla: kasapiinom Ležandrom...

PRVE NADE, PRVA ŽALOST

Lako je zamisliti Dantonov život prvih dana posle ženidbe. Pre svega, bio je zaljubljen. Gabrijela, svežeg tela koga se nije mogao zasititi, s mukom je uspevala da pod svojim visokim, belim šeširom održi kosu u redu od njegovih strasnih zagrljaja. Ponosio se svojom ženom kao nečim što je osvojio. Često je išao s njom u Arsis da bi pred ocem i majkom Rekorden i svojom starom dadiljom Margeritom Ario pokazao svoju sreću. U roditeljskoj kući okupili bi se porodica i prijatelji, zet Manuel, rođaci Lenoar, Žane, Merže, tetke Kami, koje su pozajmile novac da se kupi advokatska kancelarija, a od kojih su se nadali i nasleđu. Pozvan je i notar, advokat Žan Batist Fino. Ujak, sveštenik u Barbereu, došao bi u kasu na svojoj sivoj kobili, verovatno iz parohije. Tešio se što od svog nećaka nije stvorio rđavog popa kad je već tako dobar muž. Žorža, koga su poznavali još kao malog, voleli su u Arsisu; bio je za njih važna ličnost na putu da uspe.

Pokazao je Gabrijeli kraj oko reke Ob i lepu kuću na Trgu mosta, koja je pripadala Piju de Kurselu. „Kupićemo je čim se obogatimo. Ima dvorište, sporedne ograde i park od 11 hektara, kroz koji vijuga Plevar bogat rakovima.” Sva polja Oba videla su njihove poljupce.

Išli su takođe često i u Fontene, u malu kuću Šarpentjea. Tamo je Gabrijela oživljavala svoje uspomene iz detinjstva, a nije bilo naodmet gostovati kod tasta — uštedi se. Trebalo se pripremiti za jedan veliki događaj: udata u junu 1787. godine, mlada žena je u drugom stanju u avgustu.

Pošto se nastanio u Ulici Kur de komers, bračni par je svijao svoje gnezdo slamku po slamku. Advokатов kabinet je imao veliki pisaći sto sa tri fioke, prekriven kožom, dva stola, od kojih je jedan sa zelenom čojom, dve naslonjače od satena, dve stolice, police sa predmetima parnica i bakarne svećnjake. U spavaću sobu Gabrijela je unela svoj klavir, komodu, orman, ogledalo, stolice i fotelje od slame. U jednom udubljenju bio je bračni krevet sa stubićima i kolvka koja je čekala. Ostala, manje potrebna odeljenja, nameštali su malo-pomalo.

Kakve su lepe i strastvene noći provodili u ovoj ložnici, dok su po kaldrmi Ulice kordeljevaca odjekivali umirujuć koraci stražara!

U aprilu 1788. hitno je pozvana mama Šarpentje kod svoje kćeri, koja je rodila veliko muško dete, Fransoa. Evo Dantona, oduševljenog oca, koji bi rado otvorio prozor da ulici pokaže svog naslednika. On se veselo benavi pored kolevke, ustaje svake noći i nosa u naručju odojčice koje plače, i svojim krupnim glasom peva mu tiho uspavanke. Ovaj lepi sin će sigurno imati najsajniju budućnost; on će biti — ko zna? — Savetnik u skupštini...

Gospođa Danton je sva srećna: dete će joj pomoći da zadrži muža pored sebe. Ona teži mirnom, buržujском idealu, kome je i Danton naklonjen, jer ima u sebi mnogo seljačkog, kućevnog i porodičnog. Gabrijela ga podstiče da dovodi prijatelje. Imala je nasleđen dar da dobro kuva, a ovaj veseljak je bio na to osetljiv. Da bi kuća bila prijatnija, ona riba i čisti po ceo dan. Unajmili su i jednu mladu služavku, čemu je možda i tašta doprinela svojim novcem.

Međutim, Dantonova slava raste; on je vrlo zauzet, zastupa mnoge, dobija sve parnice. Izgleda da nikad ne proučava nijedan spor, ali sve brzo shvata. Dok je išao u Palatu pravde, naučio je istančanu veštinu postupka. Njegova velika, prirodna rečitost potkrepljivana je dubokom čovečnošću. Ima — što ne treba nikoga da čudi — dar državnika, pravnika i vođe. Njegove slobodoumne ideje ne škode mu. Ugledni klijenti nagrću. Morao je da uposli dva pisara — Parea i Deforga.

Gospodin De Barenten, njegov prvi klijent, pošto je postao čuvar državnog pečata, ponudio mu je mesto u svom ministarstvu. Danton se zahvalio i odbio. „Zar ne vidite usov³ kako dolazi?“ — rekao je ministru.

To možda nije bilo baš toliko teško proreći. Događaji su počeli brzo i opasno da se nižu. Danton nije imao poverenja u trajnost ministarstva, njemu nije bilo mesto u kancelariji i čuvao je svoju nezavisnost. Gde je njegovo mesto — to nije tačno znao, ali ga je njegov genije vodio.

Možda nije dovoljno zapaženo koliko je ovaj gromoglasni džin bio strpljiv, oprezan, pronicljiv i vešt. Nijedan njegov napad, nijedan urlik agitatora nije bio bez neke svrhe. Ako je izgledalo da je pijan, to je bilo zato da bi oduševio svoje strasne slušaoce, a ako je naizgled bio ljut, to je bilo zato što je hteo da strahom zbuni neprijatelja. On je vrlo dobro

³ Lavina.

poznavao svoju snagu, kojoj kao da nije bilo kraja. Svaki put kad je neki događaj tekao glatko ili kad je trebalo da se sukobi s nekom nepremostivom preprekom, bio je odsutan. Svoju strastvenu prirodu umeo je da zauzda.

Godina 1788. bila je za Francusku godina krize. Žetva je podbacila. Narod je bio gladan. Kralj je pozvao Nekera, koga nije voleo, računajući da će ovaj u narodu omiljeni ministar pomoći da se smire duhovi. Ali Nekeer nije ništa mogao protiv legija gladnih. Državna riznica je bila prazna. Ni zajam, a još manje porezi nisu mogli da je napune. Novac je nestao; on je po prirodi kukavaca osećao da dolazi oluja. Porez je, kako se kaže, provalio plafon. Oni koji su ga plaćali nisu više mogli izdržati namete i krili su preostala sredstva.

Govorilo se: „Ima 270.000 najbogatijih Francuza koji ne plaćaju ništa.” Ova krilatica išla je od usta do usta. Iako je taj broj bio samo okviran, znalo se da se odnosi na sveštenstvo i vlastelu. I duhovi su se raspljivali pri pomisli da su ovi povlašćeni izdržavani kao trutovi.

Zima je dovela bedu do vrhunca. Bilo je vrlo hladno. Sena se zamrzla. Sirotinja je stradala, lopovi se množili. Oslabljeno kraljevstvo plivalo je u neredu i anarhiji.

Danton je kao posmatrač prisustvovao svem tom zlu, ali ga lično nije osetio. Njegovo ognjište bilo je toplo, lepo održavano i puno ljubavi. Dete je raslo. Posla je bilo dosta. Podneo je u Kraljevskom savetu tužbe 10. januara, 28. februara, 28. marta, 18. aprila 1789. Parnice branjene — parnice dobijene. Advokat je neprestano odlazio u Versaj. Išao je ondašnjim gradskim kolima, zvanim turgotine, i nameravao da nabavi konja.

U Kafanu „Prokop”, gde se nalazio sa svojim prijateljima, okružanim gomilom radoznalih koja je žučno raspravljala o politici, donosio je iz kraljevskog dvora najnovije vesti i najavljiavao događaje.

Pošto je iscrpeo poslednja sredstva, Luj XVI svečano je sazvao Skupštinu triju staleža.

Svi Francuzi upisani u poreske knjige bili su pozvani 20. aprila da odrede birače drugog stepena koje je trebalo da pošalju u Skupštinu poslanike trećeg staleža. Danton je glasao u srezu Teatr franse, ali se nije isticao. Ljudi iz njegovog kvarta očekivali su, možda, od njega da će se bučno umešati, što se nije desilo.

Veština? Opreznost? Bez sumnje. Igra koja se odvijala još se nije mogla jasno videti. Lukavom Šampanjcu nije se žurilo da pokaže svoje karte. On nije bio čovek avangarde.

Naročito ga je jedna porodična briga udaljila od javnih poslova. Nekoliko dana pre izbora mali Fransoa dobio je temperaturu i počeo da kašlje i plače. Iskusna baba Rekorden, koja je bila došla da provede nekoliko dana kod svog sina, zaključila je, kao prostodušna žena, da Parizom duva neki zao vetar. Ne pitajući nikoga, odvela je dete u Arsis. Put diližansom, i to sa bolesnim detetom, bio je težak. Po dolasku su se pojavili znaci boginja.

Boginje su najčešće laka bolest. Međutim, nekoliko dana kasnije, u kuću u Ulici Kur de komers stigle su uznemiravajuće vesti. Danton i njegova žena, izbezumljeni, napustiše sve i dođoše u Arsis 25. aprila. Zatekli su jedan mali, još topao leš. Dete je preminulo od komplikacija u plućima.

Gabrijelin bol bio je strašan. Danton je svoj izražavao urlicima očajnika. Činilo mu se da je to kraj kratke sreće u kojoj je uživao. Vratio se u Pariz ozlojeđen na udes i nezadovoljan svime. Krotka mlada žena prikrla je svoj bol pred njegovim i sasvim ga prostodušno gurala u političku delatnost u kvartu, koja će ga kasnije odvesti tako daleko.

Srez Teatr franse, koji su možda već počeli da nazivaju srezom kordeljevaca, bio je jedan od najpoznatijih i najnemirnijih u Parizu. Izgledalo je da će Danton postati njegova duša. Birači prvog stepena snažno su uticali na poslanike u Skupštini triju staleža. Oni su inspirisali uslove trećeg staleža i u neku ruku doprineli njihovom sastavu. Poznato je da su ti uslovi tražili ukidanje imuniteta, reformu poreza, ukidanje feudalnih prava, podelu zemlje i nestanak desetaka.

Danton je ostao čovek masa. Njegova uloga bila je da posluži kao kvasac ovom teškom testu. Počeo je da posećuje mesta gde se sakupljao prost svet, gde se osećao snažan dah naroda. Pale roajal, centar Pariza, pod čijim se pokrivenim hodnicima nalazilo sve što je previralo, najbolje i najgore, na koje je krišom, odozgo s prozora, motrio vojvoda od Orleansa i bacao udicu u nadi da u mutnoj vodi ulovi kraljevstvo, uveren je da je njegov čas kucnuo.

Danton nije u Versaju video svečano otvaranje Skupštine triju staleža, divnu povorku u kojoj su učestvovali dvor i tri staleža, plemstvo

u zlatu s belim perjanicama, sveštenstvo u crvenim i ljubičastim mantijama, treći stalež u crnom, i nije prisustvovao kraljevskoj sednici u dvorani Meni plezir, gde je Luj XVI govorio još kao gospodar.

Rasprava o glasanju po glavi, prva neposlušnost kraljevskoj volji, zakletva u sali Že de Pom — trijumf trećeg staleža koji se obrazovao kao Narodna skupština, kojoj su prišli u manjim grupama otpadnici od sveštenstva i vlastele, ostavili su na njega kao i na parisku masu snažan utisak.

Ali on nije bio zanesenjak. Kad bi se vratio iz Pale roajala ili sreza, a uši mu bučale od protivrečne prepirke, bacio bi šešir na neki komad nameštaja, a od udara pesnice na stolu bi poigrala činija, koja se pušila od ukusne i dobre Gabrijeline govede čorbe.

— To je samo parada — mumlao je on. — Zabavljaju se čekajući igru. Veruju da će izbeći oluju. Besedi se. Živci Francuske su na ivici. Kralj je lutka, Neker nemoćan. Oni koji su im se suprotstavili, Baji, Malue, Murije, nitkovi... Opat Mori, jezuita. Gospodin De Mirabo, taj... to je čovek. Čovek moga kova, muško, ali plemić. I drvena sablja De Lafajeta koja sve to brani. Ah! Ah! General za sliku. Skaramuš italijanske komedije.

Mrgodio se.

— Poslanici trećeg staleža, juče oslobođeni, koji će uskoro sebi dodeliti povlastice jednog novog plemstva.

Otvarajući prozor, pokazivao je Gabrijeli prolaznike u dronjcima, od gladi ispijenog lica.

— Evo pravog naroda — urlao je.

O AUTORU

Oktav Belijar, rođio se u Pembefu, 12. decembra 1876. godine. Posle završetka školovanja u Anseni i Nantu, počeo je da radi kao lekar. Iako predan svom zanimanju, Belijar je istovremeno opsednut mistikom i okultnim pa se sve više okreće pisanju, zapostavljajući lekarsku praksu. Redovno piše članke za nekoliko tada popularnih revija u Nantu. Nakon što se 1907. godine preselio u Pariz, potpuno napušta lekarski poziv u korist pisanja. Zajedno sa prijateljem Leom Guberom objavljuje prvi roman *Putovanje* koji je naišao na pozitivne ocene kritike. Nastavio je sa objavljivanjem pripovetki, među kojima se ističu *Avanture putnika kroz vreme* (1909), *Divna prošlost* (1909) i *Polarna ekspedicija kroz ruševine Pariza* (1911).

Po okončanju Prvog svetskog rata objavio je naučno delo o vešticama, sujeverju i magijskim obredima kroz istoriju. Kroz delo prati nastanak veštičarenja, sudbinu veštica u srednjem veku, obrede isterivanja demona u XVIII veku i savremeni okultizam. Ovoj složenoj studiji pristupio je kao predani istoričar i istraživač. Ipak, Oktav Belijar je prvenstveno bio pisac, pa je tako njegova knjiga *Kćerkica Mihajla Strogova* 1927. godine dobila Nagradu Žil Vern, prestižno priznanje za autore naučne fantastike. Naredne godine napisao je biografski roman o francuskom aristokrati i književniku Markizu de Sadu.

Na početku Drugog sveskog rata bio je postavljen za zapovednika ratne bolnice, da bi se nakon kapitulacije Francuske vratio civilnom životu. Posvetio se proučavanju staroegipatskog pisma, redovno posjećujući muzej Luvr i radio je na rečniku hijeroglifa. Nakon rata nastavio je sa plodnim književnim radom i objavljuje nova dela, među kojima se izdvaja biografija Žorža Dantona, jednog od vođa Francuske revolucije.

Oktav Belijar je umro 24. juna 1951. godine u Parizu.

SADRŽAJ

Krunisanje	5
Kafana „Parnas”	10
Danton se ženi	16
Prve nade, prva žalost	21
Bastilja	26
Večera kod Dantona	31
Mara je spasen	37
Krštenje	43
Ministarstvo je oboreno	48
Kamijeva ženidba	53
Kralj neće otići u Sen Klu	58
Lukavstvo jedne žene	62
Kraljevo bekstvo	68
Povratak iz Varena	73
Krv na Marsovom polju	78
Sklonište u Arsisu na Obu	83
Danton činovnik	88
Dvadeseti jun	94
Marseljeza	99
Grozničavo iščekivanje	104
Deseti avgust	109
Ministar	115
Izvršni savet	120
Gospođa Rolan	125
Smelosti, još smelosti, uvek smelosti!	130
Orgija krvi	135
Jedna noć u ministarstvu	140
Rodoljub na delu	145
Valmi	150
Gabrijelino srce	155
Raçune! Raçune!	160
Dimurje posrednik	165

Noćna poseta	170
Komesar u Belgiji	175
Suđenje kralju	180
Glasam za smrt	185
Kralja više nema	189
Smrt je prošla	193
Saučešća i borbe	198
Dimurje je izdao	203
Gospođa De Bifon	208
Konvent zatvorenik	213
Nova ljubav	218
Venčanje na tavanu	223
Ljubav i borbe	228
Danton je bolestan	233
Miris Arsisa	237
Kraj jedne partije pecanja	242
Jedno veče u Klubu jakobinaca	247
Stari kordeljevac	252
Grane padaju	257
Robespjer	262
Maksimilijanova bolest	267
Poslednji govor — poslednji pokušaj	272
Hapšenje	277
Revolucionarni sud	282
Poslednja rika lava	287
Vrata večnosti	292
O autoru	296